

Література

1. Баглай А.Н. Применение минеральных удобрений при выращивании культур сосны// Лесной журнал: Изв. вузов. – 1970, № 3. – С. 22-25.
2. Кубарев Л.С. Фосфорные удобрения. – М.: Госсельхозиздат, 1976. – 24 с.
3. Осмола М.Х. Вплив мінеральних добрив на ріст дуба звичайного в лісових культурах у фазі укорінення// Лісівничі дослідження на Розточчі. – Львів: УкрДЛТУ. – 1972. – С. 141-147.
4. Пастернак П.С. и др. Влияние минеральных удобрений на культуры дуба и сосны// Лесное хозяйство. – 1974, № 12. – С. 25-30.
5. Патернак П.С. и др. Удобрение дуба черешчатого как средство повышение производительности и устойчивости дубовых насаждений// Состояние и перспективы дальнейшего улучшения воспроизводства и повышения продуктивности дубрав Европейской части СССР. – Винница, 1978. – С. 79-83.
6. Победов В.С. Применение удобрений в лесном хозяйстве. – М.: Лесн. пром-сть, 1972. – 201 с.
7. Родин А.Р. Культуры ели на вырубках. – М.: Лесн. пром-сть, 1977. – 168 с.
8. Харитонов Г.А., Ермолаева В.Н. Перспективы применения удобрений в лесных культурах Карпат// Лесное хозяйство. – 1969, № 6. – С. 52-56.
9. Щербаков А.П. Об эффективности и рентабельности применения минеральных удобрений в лесных питомниках// Лесное хозяйство. – 1954, № 7. – С. 54-60.

УДК 630* 181.28

Асист. Р.Б. Дудин – УкрДЛТУ

ІНТРОДУЦЕНТИ У НАСАДЖЕННЯХ СТАРОВИННИХ
ПАРКІВ ЛЬВОВА

Подано результати поширення інтродуцентів у старовинних парках м. Львова, а також їх систематичний розподіл та відношення до різних типів географічних ареалів. Проаналізовано особливості росту та розвитку інтродуцентів у парках міста, виявлено найбільш актуальні проблеми, пов'язані із зникненням цих видів з насаджень парків.

Assist. R.B. Dudyn – USUFWT

Introduction species in the old parks of Lviv

The results of distribution of introduction species in the age-old parks of Lviv have been presented as well as their systematic distribution and attitude toward different types of geographical natural habitats. The features of growth and development of introduction species in the city parks have been analyzed; the problems of disappearance of these species from parks' vegetation have been discovered.

У насадженнях старовинних парків, створених як на базі існуючих лісових масивів, так і на нелісових землях, протягом усього часу їх росту та розвитку відбувається зміна одних фітоценозів іншими, більш стійкими в даних умовах. Однак, для виконання парковими фітоценозами відповідних функцій – середовищевірної, рекреаційної, захисної, фітомеліоративної, санітарно-гігієнічної і, насамперед, архітектурно-планувальної та естетичної, необхідно, насамперед, слідкувати за їх станом та постійно проводити спостереження за структурою насаджень.

Як зазначають С.І. Кузнєцов та Ю.О. Клименко (2003), вивчення паркових фітоценозів починається із дослідження видової структури угруповань, передусім дендрологічного складу, так як асортимент наявних у парку дерев і

чагарників визначає індивідуальні риси того чи іншого садово-паркового об'єкта [4].

Метою наших досліджень було виявлення асортименту та кількості інтродуцентів у старовинних парках м. Львова з метою вивчення їх систематичного складу, географічного походження та особливостей росту та розвитку в умовах міста. Дослідження проводилися у старовинних парках Стрийському, ім. Івана Франка, Личаківському, "Залізна Вода", "Погулянка", "Стара Стрільниця" та "Цитадель". Деякі з цих об'єктів були створені на базі природних букових лісів (наприклад, лісопарк "Погулянка" чи парк "Залізна Вода"), а інші – на вільних від забудови землях у середині міста [3, 5]

В результаті флористичного аналізу насаджень старовинних парків було встановлено, що в цілому рослинність в них представлена 73 родинами, 190 родами і 275 видами (включаючи трав'янисті рослини). Найбільшою кількістю видів представлені родини Rosaceae (34 види), Poaceae (21 вид), Lamiaceae Asteraceae (відповідно 13 та 16 видів), Fabaceae (12 видів) тощо. Найбільшою видовою різноманітністю характеризуються Стрийський парк (177 видів) та лісопарк "Погулянка" (175 видів), а також парк ім. Івана Франка (148 видів) [1].

Однак, аналіз паркових насаджень на присутність в них інтродукованих видів дерев і чагарників показав наступне (табл. 1). Як видно з таблиці, загальна кількість інтродукованих деревно-чагарникових видів у парках м. Львова становить 72. Ці види представляють 30 родин.

Найбільшою кількістю інтродуцентів характеризуються парк ім. Івана Франка (58 видів) та Стрийський парк (44 види), а також лісопарк "Погулянка" (36 видів). Найменше екзотів у Личаківському парку (12 видів) та у парках "Старої Стрільниці" та "Цитадель" (по 16 видів). Максимальною кількістю інтродукованих видів представлені родини Rosaceae (9), Aceraceae та Fabaceae (по 6), Oleaceae та Salicaceae (по 5). Решта родин представлені одиничними видами.

Окремо необхідно відзначити географічне поширення виявлених інтродуцентів. За типами ареалів більшість видів представляють Євразійсько-Північноафриканський тип (11 видів), Північноамериканський (20 видів), Східноазійський (5). Одиничними видами представлені Азійський (3), Японський, Центральнo-Східноазійський та Центральнoазійський (по 2 види) типи географічних ареалів.

Така невелика кількість інтродуцентів пов'язана, на нашу думку, із випаданням окремих видів з паркових фітоценозів. Причиною цього є, насамперед, досягнення рослинами граничного віку, який, як відомо, в умовах садів і парків настає швидше, ніж у природному середовищі. Крім того, багато деревних порід практично не поновлюються, про що йтиметься далі, а молоді посадки, які б змінили в майбутньому старі екземпляри, у паркових насадженнях відсутні [2].

Для вивчення умов існування інтродукованих видів у парках міста було обстежено паркові фітоценози за кількома важливими показниками.

Табл. 1. Кількісне представництво інтродуцентів у старовинних парках м. Львова за систематичною приналежністю

№ з/п	Родина	Назва парку							Всього по парках
		Стрийський	Ім. Івана Франка	Личаківський	"Залізна Вода"	"Погулянка"	"Стара Стрільниця"	"Цитадель"	
1	Aceraceae	4	3		3	3	2	4	6
2	Anacardiaceae	1	1						1
3	Araliaceae		2						2
4	Berberidaceae		1						1
5	Betulaceae	1	2		1	2			2
6	Bignoniaceae	1	1						1
7	Buxaceae	1	1			1			1
8	Caprifoliaceae	4	4	1		2			4
9	Cercidiphyllaceae	1	1		1				1
10	Cupressaceae	3	3	2	1	2	2		4
11	Elaeagnaceae					1			1
12	Fabaceae	3	4	1	1	3	1	1	6
13	Fagaceae	1	1		1	1			1
14	Ginkgoaceae	1							1
15	Hippocastanaceae	1	1	1	1	1	1	1	1
16	Hydrangeaceae	1	1						1
17	Juglandaceae	1	1	1	1	1	1	2	2
18	Magnoliaceae	3	2		1				3
19	Moraceae		1			1		1	2
20	Oleaceae	1	5		1	3	1	2	5
21	Pinaceae	3	3	2	3	4	3	2	4
22	Platanaceae	1	1						1
23	Rosaceae	6	9	3	2	5	2	1	9
24	Rutaceae		2		1				2
25	Salicaceae	2	3			4			5
26	Saxifragaceae	1	1		1	1	1	1	1
27	Simarubaceae		1				1		1
28	Taxaceae	1	1						1
29	Ulmaceae	1	1	1	1	1	1	1	1
30	Vitaceae	1	1						1
ВСЬОГО		44	58	12	20	36	16	16	72

Однією з ознак успішної інтродукції виду є характер його росту і розвитку в умовах паркового насадження. Більшість екзотів добре себе почувають, цвітуть і плодоносять. Однак не всі види можуть давати фізіологічно стигле насіння, що пов'язане із недостатньою тривалістю теплого періоду року. Наприклад, *Catalpa bignonioides* Waln. у Стрийському парку цвіте майже щорічно, даючи плоди, однак насіння з них практично не проростає. Подібні проблеми стосуються і інших екзотів, зокрема *Ginkgo biloba* L., *Liriodendron tulipifera* L., *Magnolia kobus* DC, *Magnolia soulangeana* Soul., *Picea pungens* Engelm., *Tsuga canadensis* (L.) Carr. тощо.

Оцінюючи стійкість інтродукованих дерев і чагарників до несприятливих умов міського середовища, необхідно сказати, що більшість з них добре переносять загазованість, запиленість та надлишок забруднюючих речовин у ґрунті та в повітрі. Це такі види, як *Robinia pseudoacacia* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Buxus sempervirens* L., *Ligustrum vulgare* L., *Symphoricarpus albus* Blake, *Acer negundo* L., *Ailanthus altissima* Mill., *Fraxinus viridis* Michx., *Gleditschia triacanthos* L. та інші [6]. Інші ж екзоти переважно захищені від шкідливих впливів потужним поясом паркових та лісопаркових масивів дерев і чагарників.

Для визначення життєвості інтродукованих видів нами було обліковано і перераховано кількість природного поновлення. В результаті виявилось, що у паркових насадженнях добре поновлюються *Robinia pseudoacacia*, *Acer negundo*, *Fraxinus viridis*, *Acer pseudoplatanus*, насіння яких заноситься з навколишніх насаджень і добре проростає. Однак, практично не виявлено природного поновлення *Pinus nigra*, *Larix decidua*, *Picea abies*, *Juglans cinerea* та інших інтродукованих видів. Це можна пояснити надмірним розвитком трав'яного покриву, що унеможливорює проникнення насіння у ґрунт, а також розвиток чагарникового ярусу та підросту малоцінних видів, які позбавляють молоді паростки доступу світла. В окремих випадках, про що вже згадувалося, насіння просто не встигає дійти фізіологічної стиглості через погані кліматичні умови – холодні літо та осінь, а також ранні заморозки.

Багато екзотів зростають у парках в умовах недостатнього освітлення, їм бракує простору для розвитку чи елементів живлення. Такі види знаходяться у пригніченому стані, погано ростуть, практично не цвітуть, що негативно впливає на їх декоративність. Тому, на нашу думку, необхідно ретельніше проводити роботи з догляду за насадженнями старовинних парків, приділяючи більше уваги рослинам-інтродуцентам. Тоді, за умов вмілого використання екзотів та достатнього догляду за ними у парках буде можливість формувати високодекоративні ландшафти, урізноманітнюючи паркове середовище.

Література

1. Дудин Р.Б. Видове представництво деревно-чагарникової рослинності старовинних парків м. Львова// Наук вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002, вип. 12.8. – С. 79-82.
2. Клименко Ю.О., Кузнецов С.І. Историчний розвиток, сучасний стан та проблема відродження старовинних парків правобережного та західного лісостепу України// Ogrody rezydencji magnackich XVIII-XIX wieku w Europie srodkowej i wschodniej oraz problemy ich ochrony/ Materiały z konferencji odbytej w dniach 22-26 maja 1999 roku w Lancucie i Zofiiowce. – Warszawa, 2000. – С. 79-81.
3. Колесников А.И. Декоративная дендрология. – М.: Лесн. пром-сть, 1974. – 700 с.
4. Кузнецов С.І., Клименко Ю.О. Біоекологічні та фітомеліоративні засади паркознавства// Наук вісник УкрДЛТУ: Проблеми урбоекології та фітомеліорації. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.5. – С. 317-320.
5. Кучерявий В.П., Дудин Р.Б., Ковальчук Н.П., Пилат О.С. Деревя, чагарники, ліани в ландшафтній архітектурі: Навч. посібн. – Львів: Вид-во "Кварт", 2004. – 138 с.
6. Озеленение населенных мест: Справочник/ Под ред. В.И. Ерохиной. – М.: Стройиздат, 1987. – С. 392-409.